№ 280 ՆՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 18 1901 ՆՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 18 № 280

ՔՍԱՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ»,
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

(30-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ՅՈՒՍՋԻԿԱՅ 1902 ԹՈՒԱԿԱՆԻ

«ՄՇԱԿԸ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ՆՈՐ ՊՐՕԳՐԱՄՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ

ամէն օր բացի տօներին յաջորդող օրերից։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն եւ մէկ եւ տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն եւ ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր. եւ մի ամսվանը՝ 1 րուբլի։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 7 դոլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները 10 րուբլի։

«ՄՇԱԿԻՆ» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բազարնայա եւ Բարօնսկայա փողոցների անկիւն) իսկ ԲԱԳՒՈՒՄ Ն. Դուլթեանի մօտ։

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար, եւ առհասարակ նամակներ եւ ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւնները ընդունվում են բոլոր լեզուներով։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Թամարա Ստեփանեան իր որդոց հետ եւ բժիշկ Գէորգ Ալէքսանդրեան Կաճկաճեանները յայտնում են իրանց ծանօթներին եւ բարեկամներին՝ առաջինի անմոռանալի ամուսնու եւ երկրորդի թանգագին եղբօր

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ԿԱՃԿԱՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ դեկտեմբերի 16-ին, գիշերվայ ժամի 12-ին։ Թաղումը տեղի կունենայ չորեքշաբթի, դեկտեմբերի 19-ին, Բագւում։ 1—1

Քեթեւան Աստուրեան, Մկրտիչ Իսահակեան Բզնունի, Սօֆիա Մկրտչեան, Յարութիւն Իսահակեան եւ Ալէքսանդր Յարութիւնեան Խօջա-Էյնաթեանները ցաւօք սրտի յայտնում են բարեկամներին եւ ծանօթներին՝ առաջինն իր որդու, երկրորդն իր հօր, երրորդն իր եղբօր, չորրորդն իր անեյորդու եւ հինգերորդն իր քեռու

ԻՍԱՀԱԿ ՄԿՐՏՉԵԱՆ ԲԶՆՈՒՆՈՒ

մահը։ Թաղարկաւորութիւնը տեղի կունենայ դեկտեմբերի 18-ին, առաւօտեան 10 ժամին, իր բնակարանից, որ գտնվում է Մուխրանսկայա փողոցի վրա, Տէր-Յովսէփեանի տանը, դէպի Վանքի եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։ 1—1

Առաջիկայ չորեքշաբթի օրը, 19 դեկտեմբերի, լրանալով մահվան քառասնօրեայ կը

ՀԱՅՐ ՂԵՒՈՆԴ Մ. ԱԼԻՇԱՆԻ

իր նախկին աշակերտք եւ ծանօթք, փափագելով յարգել անոր անմոռանալի եւ քաղցրը յիշատակը, հրաւիրում են մեծանուն հանգուցեալին բազմազան արդիւնքները գնահատող պատուական հասարակութիւնը, ներկայ գտնուելու հոգեհանգստին, որ կատարվելու է Կովկասի կաթոլիկաց եկեղեցին (Նիկոլաեւսկայա փողոց) ժամը 10-ին առաւօտեան։ (16, 18, 19) 2—3

ԲԱԳՈՒԻ ՀԱՅՈՑ ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ծանուցանում է այն ծանր կորուստի մասին, որ ունեցաւ Մարդասիրական ընկերութիւնը յանձին Բագւում վախճանված ընկերութեան պատուաւոր անդամ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ԿԱՃԿԱՃԵԱՆԻ

Հոգեհանգիստներ տեղի ունեն ամեն օր, երեկոյեան 6 ժամին։ Թաղումը կը կատարվի դեկտեմբերի 19-ին։ 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Աստուածատուր Կաճկաճեան. Դատաստանական դահլիճից. Բագուի նաւթարդիւնաբերական XVI ժողովը. Երկաթուղու երեւանեան ճիւղի բացումը. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Թիւրքիայից. Նամակ Ֆրանսիայից. Անւտրական կրիզիսը Թաւրիզում.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ԿԱՃԿԱՃԵԱՆ

Կիրակի, դեկտեմբերի 16-ին, Բագւում վախճանվեց Աստուածատուր Կաճկաճեանը։

Այդ ցաւալի եւ վաղաժամանակ կորուստը անկեղծ վիշտ եւ տխրութիւն պէտք է պատճառէ բոլոր նրանց, որոնք մօտից ծանօթ էին հանգուցեալի կեանքի եւ գործունէութեան հետ, եւ ոչ միայն նրա ծանօթներին, այլ եւ մեր հասարակութեան այն շրջանին, որ սովոր է հետեւել մեր գաւառական սակաւաթիւ հասարակական ու ազգային գործիչների գործունէութեան։

Գերեզման իջաւ մի մարդ, որ մարմնացած եռանդ էր, պահպանելով այդ եռանդը նոյն իսկ ծերութեան հասակում, որ մաքուր, բիւրեղի պէս մաքուր հոգի ունէր, որ գիտէր եւ ընդունակ էր իր ամբիծ կեանքով, իր զօրեղ հաւատով, իր իդէալական ձգտումներով ոգեւորութիւն, եռանդ ներշնչել իր հետ շփվողներին, վհատվածներին։

Հանգուցեալը պատկանում էր վաթսունական թուականների գործիչների շրջանին եւ ամբողջովին համակված էր այդ շրջանի մարդկանց գաղափարական մտքերով ու բարոյական աշխարհայեացքով։

Ունենալով բարձր, համալսարանական կրթութիւն—նա աւարտել է ուսումը Մոսկվայի համալսարանի իրաւագիտական բաժնում—լինելով գիտութեան տէր մարդ, նա ամեն տեղ, ուր գործել է, Ղզլարում, իբրեւ հաշտարար դատաւոր եւ դպրոցական գործիչ, Բագւում, իբրեւ հասարակական գործիչ, կարողացել է շարժել ընդհանուր համակրութիւն եւ յարգանք ոչ միայն իր ամբիծ, օրինակելի կեանքով, այլ եւ լայն մարդասիրական ու կատարեալ քրիստոնէական աշխարհայեացքով։

Ժառանգելով հօրից մեծ հարստութիւն, նա շուտով կորցրեց այդ հարստութիւնը մի քանի դժբախտ պարագաների պատճառով, ապա իր ժամանուոր կեանքի մէջ նա ունեցաւ ծանր վշտեր, բայց այդ բոլոր ձախորդութիւնները երբէք չը վհատեցրին նրան եւ իր ձեռքի հալալ աշխատանքով, իր ճակատի դառն քրտինքով, իբրեւ իսկական աշխատաւոր, պահպանելով իր եւ իր ընտանիքի գոյութիւնը, նա երբէք չը ձգտեց նիւթական բարգաւաճութեան, մի բան, որ շատ հեշտ էր Բագուի պէս մի քաղաքում, եթէ միայն նիւթական շահերն հետաքրքրէին նրան։ Անձնական վիճակի ապահովութեան հարցը նրան շատ քիչ էր զբաղեցնում. նա ձգտում էր ծառայել մարդասիրական սկզբունքներին իր ոյժերի եւ տեղական պայմանների համեմատ, որքան էլ նեղ եւ փշոտ էր այդ ճանապարհը մեր կեանքի մէջ։ Մանաւանդ հանգուցեալը սիրելի էր ժողովրդին եւ նրա ստորին խաւերին այն իսկական քրիստոնէական կարեկցութեան համար, որ նա ունէր դէպի կարօտեալները, տառապեալները։ Եւ այս տարվայ սկզբին, Բագուի հայոց Մարդասիրական ընկերութիւնը, գնահատելով նրա հասարակական անձնուէր եւ անբիծ գործունէութիւնը, ընտրեց նրան ընկերութեան պատուաւոր անդամ, Թարգման հանդիսանալով ամբողջ հայ հասարակութեան անկեղծ եւ ջերմ զգացումներին եւ ցանկութիւն յայտնելով, որ նա չարունակի ներգործական մասնակցութիւն ունենալ ընկերութեան գործունէութեան, մանաւանդ կարօտեալների եւ տառապեալների խնամքի գործին։

«Ինձ տուել են հասարակական զանգակահարի տիտղոս»,—ահա ինչ խօսքերով պատասխանեց Կաճկաճեանը իրան ցոյց տուած յարգանքին։—Եւ այս խօսքերով նա ամենից լաւ որոշեց այն դերը, որ նա կատարել է Բագուի հասարակական կեանքում։ Ամեն անգամ, երբ Բագւում, մամօնայի սանձարձակ տիրապետութեան այդ թատերավայրում, հասարակական, ազգային շահերին որ եւ է վտանգ էր սպառնում, ամեն անգամ, երբ մարդասիրական, քրիստոնէական գաղափարները ոտնակոխ էին լինում, Կաճկաճեանը, իբրեւ զանգակահար, իբրեւ արթուն պահապան յիշեցնում էր մարդկանց իրանց մարդկային պարտաւորութիւնները, սթափեցնում էր նրանց իր ոգեւորված ճառերով, իր սրտաբուղխ խօսքերով։

Ա. Կաճկաճեանի հետ գերեզման իջաւ ազնիւ, գաղափարական մի գործիչ, որ մինչեւ մահ մնաց իդէալիստ, անշահախնդիր եւ հաւատաց ճշմարտութեան, արդարադատութեան յաւիտենական սկզբունքներին մի այնպիսի միջավայրում, որ ամենից քիչ գիտէ յարգել այդ սկզբունքները…

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

(Շարունակութիւն)

Մեղադրեալների կողմից կանչված վկաներից առաջինը, տեխնիկ Հախնազարեան, պատասխանելով մեղադրեալ Վերմիշեանի եւ նրա փաստաբան Կրասօվսկու հարցերին, հաստատում է, որ թէ սուր վարակիչ հիւանդութիւնների բարակի եւ թէ քաղաքային սպանդանոցի վերաշինութեան գործում իրանք չեղվել են փոքր ինչ նախահաշուից, բայց չը չեղվել անկարելի էր, որովհետեւ այդ նախահաշիւները կազմված էին վաղ-վաղ, սպառնացող վտանգների ահի տակ, ինչպէս են սուր վարակիչ հիւանդութիւնների տարածվելը քաղաքում եւ այն հանգամանքը, որ սպասում էին, թէ շուտով ժանտախտ կը սկսվի։ Յամենայն դէպս, նախահաշուից չեղվելու համար տեխնիկները մի քանի անգամ նկատողութիւն են ստացել վարչութեան անդամ Վերմիշեանից։

Վկայ Իշխ. Ջերքեզով (քաղաքային վարչութեան անդամ), որ վարչութեան մէջ ծառայել է միաժամանակ Իշխ. Արղութեանի հետ, ասում է, որ Իշխ. Արղութեան, ինչպէս եւ քաղաքային վարչութեան բոլոր անդամները սաստիկ զբաղված էին թէ ցերեկը, թէ երեկոները։ Ամեն շաբաթ մի քանի անգամ քաղաքային վարչութիւնն է նիստ ունենում երեկոները (այդ նիստերը տեւում են առհասարակ մինչեւ ժամի 12-ը, երբեմն եւ մինչեւ 2-ը)։ Այնուհետեւ քաղաքային վարչութեան անդամները մասնակցում են զանազան յանձնաժողովներում, որոնք նոյնպէս յաճախ նիստեր են ունենում։ Բացի դրանից, շաբաթը մի անգամ կայանում է դումայի նիստ։ Նիստերից դուրս էլ քաղաքային վարչութեան անդամները ունեն բազմաթիւ պարտականութիւններ, որոնք ահագին ժամանակ են պահանջում։ Երբեմն միմիայն թղթերին ստորագրելը պահանջում է երեք ժամ։ Իսկ յաճախ պէտք էր լինում գրել այնպիսի թղթեր, որոնց կազմելու համար պէտք է ուսումնասիրել հարցը, տեղեկութիւններ հաւաքել, հին թղթեր քրքրել եւ այլն։ Այն միջոցին, երբ մեղադրեալները վարչութեան անդամ էին, միմիայն նահանգապետից 2 ամսվայ ընթացքում ստացվեց մօտ 180 թուղթ, որոնց պէտք էր անմիջապէս պատասխանել։ Բացի թղթերից, պէտք էր պատասխանել նաեւ բազմաթիւ խնդրատուներին, բացատրութիւններ տալ նրանց եւ այլն։

Ինչ վերաբերում է մեղադրեալ Վերմիշեանին, նրա իրաւասութեան տակ էր շինարարական բաժինը, որ այժմ յանձնված է վկային։ Թէեւ այդ բաժնի ծառայողների թիւը Վերմիշեանից յետոյ աւելացրել են, այնու ամենայնիւ այժմ էլ ծառայողները չեն կարողանում աչք բաց անել աշխատանքից։ Վերմիշեան ամեն օր 5—6 յատակագիծ էր քննում։ Բացի այդ նա շատ բան է արել ձիաքարշը յետ գնելու, էլէքտրական լուսաւորութեան, ջրանցքի բարւոքման եւ ուրիշ հարցերի մշակման տեսակէտից։

Վկայ Շեստակով, որ այժմ քաղաքագլխի պաշտօնակատար է եւ որի իրաւասութեան տակ է գտնվում այն բաժինը, որ առաջ կախված էր մեղադրեալ Իշխ. Արղութեանից, հաստատում է, որ քաղաքային վարչութեան անդամները ամսվայ ընթացքում ոչ մի ազատ օր չունեն եւ գրեթէ ոչ մի ազատ ժամ՝ օրվայ մէջ։ Այն ժամանակ, երբ մեղադրեալները դեռ պաշտօնավարում էին, անշուշտ քաղաքային վարչութեան անդամները նոյնքան զբաղված էին, որքան եւ այժմ։ Իշխ. Արղութեան նոյն իսկ պէտք է աւելի զբաղվէր իր բաժնով, քան

այժմ վկան, որովհետեւ առաջ այդ բաժնի վրա աւելի շատ պարտականութիւններ կային, քան այժմ (այժմ այդ բաժնից մի քանի գործեր վերցված են եւ յանձնված մի ուրիշ, նոր կազմված բաժնի)։ Քաղաքագլխի պաշտօնակատարութիւնը (Իվանենկօ եւ իշխ. Արղութեան եղել են նաեւ քաղաքագլխի պաշտօնակատար) նոյնպէս շատ ժամանակ է խլում վարչութեան անդամից։ Քաղաքային գործը շատ բարդ գործ է։ Ինքը վկան երեք տարի է, ինչ քաղաքային վարչութեան անդամ է, բայց դեռ չէ կարող ասել, թէ հիմնովին ծանօթացել է իր պարտականութիւնների բոլոր կողմերի հետ, իսկ մեղադրեալներից Վերմիշեան եւ իշխ. Արղութեան աւելի կարճ ժամանակ են քաղաքային վարչութեան անդամ եղել։ Սխալմունքներ այդպիսի դէպքում անխուսափելի են։

Այնուհետեւ պաշտպանութեան վկաների ցուցմունքներից հետաքրքրական են հետեւեալները, որոնցից մենք բերում ենք միմիայն այն կէտերը, որոնք նորութիւն են ներկայացնում նախընթաց վկաների ցուցմունքների նկատմամբ կամ թէ աչքի են ընկնում իրանց ձեւով։

Վկայ Թէրվիրաշեան, որ ծառայում է քաղաքային վարչութեան դիւանատանը, հաստատում է, որ վարչութեան անդամները ծանրաբեռնված էին աշխատանքներով։

Իշխ. Արղութեան։—Ասացէք, խնդրեմ, վկայ, ես աշխատում էի վարչութեան անդամ եղած ժամանակս, թէ անգործ էի մնում։

Վկայ Թէրվիրաշեան, դիմելով նախագահին։ —Թէեւ անյարմար է գովել այստեղ իմ նախկին իշխանաւորչին, բայց ես չեմ կարողանում ուրիշ կերպ երեւակայել իշխ. Արղութեանին, քան աշխատասէր։

Վկայ Բաբեան (դումայի ձայնաւոր)։—1897 եւ 1898 թուականները, երբ մեղադրեալները քաղաքային վարչութեան անդամ էին, ոսկեդար էր Թիֆլիսի քաղաքային ինքնավարութեան պատմութեան մէջ։ Քաղաքային վարչութեան եռանդուն գործունէութիւնը ոգեւորում էր նաեւ մեզ, ձայնաւորներիս։ Ես շատ յաճախ առիթ եմ ունեցել քննադատելու քաղաքային վարչութեան բոլոր անդամների գործունէութիւնը, բայց եւ միշտ յայտնել եմ իմ զարմանքը նրանց եռանդի ու հմտութեան վերաբերմամբ։ Ես դիմադրական կուսակցութեան անդամ եմ եղել եւ եմ, բայց միշտ գնահատել եմ մեղադրեալների արդիւնաւէտ գործունէութիւնը։ Ես յաճախ քննադատում էի նրանց արածը, բայց յաճախ էի քննադատում, որովհետեւ նրանք շատ բան էին անում եւ շատ գործեր, շատ զեկուցումներ էին ներկայացնում դումայի քննութեան։ Ես լռում եմ, երբ ոչինչ չեն անում եւ խօսելու առիթ չէ լինում։

Վկայ Բիկով (Թիֆլիսի նահանգական դատարանի նախկին նախագահ եւ Թիֆլիսի նախկին նահանգապետ, այժմ երդուեալ հաւատարմատար)։—Ես Թիֆլիսի նահանգապետ էի 1897—1898 թւերին։ Քաղաքային վարչութեան ներկայացրած զեկուցումը ծիաքարշի գնման համար անհրաժեշտ փոխառութեան մասին՝ շատ լաւ յիշում եմ։ Այդ զեկուցումը շատ կանոնաւոր էր կազմված եւ նրա մէջ բերված բոլոր տեղեկութիւնները եւ թուերը ճիշտ էին։ Ինձ լաւ յայտնի էր, որ այդ զեկուցման մէջ չէ յիշված այն, որ քաղաքը պետական գանձարանին պարտ է 70,000 րուբլի, բայց ինձ լաւ յայտնի էր եւ այն, որ այդ պարտքը վիճելի է, մինչդեռ պետական գանձարանը անվիճելի կերպով պարտ է քաղաքին 90,000 րուբլի։ Քաղաքային վարչութեան անդամները վարում էին իրանց պաշտօնները հմտութեամբ եւ կատարում էին իրանց պարտականութիւնները եռանդուն կերպով։ Պէտք է ի նկատի ունենալ, որ ամեն պաշտօնեայ ունի բարձր իշխանութիւն, որ կամ պաշտպանում է նրան ուրիշների յարձակումներից, կամ արտաքսում է պաշտօնից, մինչդեռ քաղաքային վարչութեան անդամները չունեն այդպիսի հովանաւորներ։ Նրանք նշանակէտ են ծառայում ամեն տեսակ յարձակումների համար թէ իշխանաւորների, թէ ձայնաւորների, թէ մամուլի, թէ հասարակ քաղաքացիների եւ թէ երբեմն այնպիսի մարդկանց կողմից, որոնք ոչինչ չեն հասկանում քաղաքային տնտեսութիւնից։ Ես, երբ նահանգապետ, մօտ ճանաչում էի մեղադրեալներին, իսկ Իվանենկոյին ճանաչում եմ շատ վաղուց, եւ բացի յարգանքից երբէք ոչ մի ուրիշ զգացմունք չեմ տածել դէպի այդ մարդիկ։

Վկայ բժիշկ Անանով։—Ես դումայի ձայնաւոր եմ 1882 թւից ի վեր եւ կարող եմ ասել, որ 1897—1898 թուականները մեր քաղաքային ինքնավարութեան լաւագոյն ժամանակներն էին։ Այնպիսի քաղաքային վարչութիւն, ինչպէս այդ թուականներին, մենք չենք ունեցել, գոնէ իմ քսանամեայ ձայնաւորութեան ընթացքում։

Վկայ բժ. Ստեփանեան (քաղաքի բժշկական-սանիտարական տեսուչ) թւում է մի շարք սանիտարական հիմնարկութիւններ, որոնք հիմնվել են մեղադրեալների պաշտօնավարութեան ժամանակ եւ նրանց եռանդի շնորհիւ։ Ընդհանրապէս, ասում է վկան, այդ երկու տարվայ ընթացքում ամբողջ քաղաքային վարչութեան եւ մասնաւորապէս իշխ. Արղութեանի գործունէութիւնը սանիտարական մասի նկատմամբ՝ վերին աստիճանի արդիւնաւէտ էր, եւ եթէ Թիֆլիսը այժմ կարող է պարծենալ իր սանիտարական հիմնարկութիւններով, որոնց համար նա պարգեւատրվեց կովկասեան յոբելեանական ցուցահանդէսում, դրա համար նա շատ պարտական է իշխ. Արղութեանի գործունէութեանը։

Վկայ Չրելայեվ (քաղաքային քարտուղար)։—Մեղադրեալները 1897—1898 թւին այնքան զբաղված էին քաղաքային գործերով, որ, կարելի է ասել, մասնաւոր կեանքի համար ազատ ժամանակ չէին ունենում։ Իշխ. Արղութեան չափազանց շատ էր աշխատում։ Մի անգամ գիշերվայ ժամի 4-ի մօտերքը մենք վերադառնում էինք քաղաքային վարչութիւնից, եւ լաւ յիշում եմ, որ իշխ. Արղութեան ասաց ինձ.—այժմ եմ միայն հասկանում, թէ ինչ կը նշանակեն «յոգնածութիւնից օրօրվել» խօսքերը։

(Կը շարունակվի)

ԲԱԳՈՒԻ ՆԱՒԹԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՂՆԵՐԻ XVI ԺՈՂՈՎԸ

(Նամակ Բագուից)

Նաւթարդիւնաբերողների XVI ժողովի առաջին նիստը տեղի ունեցաւ դեկտեմբերի 8-ին իգական գիմնազիայի դահլիճում, ուր եւ շարունակվում են տեղի ունենալ հետեւեալ նիստերը։

Նիստերին նախագահում է գաղտնի խորհրդական Դեվի։ Ներկայ են լինում՝ երկրագործութեան եւ պետական կալուածների, ֆինանսների, ներքին գործերի մինիստրութիւնների, Բագուի նահանգապետի եւ կովկասեան լեռնային վարչութեան պաշտօնական ներկայացուցիչները։ Նիստերը բազմամարդ են լինում. որքան նաւթարդիւնաբերողներ, երկու այնքան հիւրեր, հետաքրքրվողներ են լինում։

Առաջին նիստին, նախագահի համառօտ եւ սովորական ճառով նիստը բացված յայտարարվելուց յետոյ՝ տեղի ունեցաւ երկու քարտուղարների ընտրութիւնը եւ ժողովականների ձայնի քանակութեան վերստուգութիւնը։ Ապա խորհրդածութեան նիւթ դարձաւ—նաւթահանքերի շրջանագծից դուրս բանուորների համար յատկացրած բնակատեղերի եւ նաւթահանքերի հաղորդակցութեան խնդիրը։

Դեռ անցած XIV ժողովը անհրաժեշտ էր գտել նաւթահանքերում բնակվող բանուորներին փոխադրել նաւթահանքերի շրջանից դուրս գտնվող լեռնավայրերը, որտեղ կայ եւ մաքուր օդ, եւ ընդարձակութիւն—այն ինչ ներկայումս, գլխաւորապէս տեղի սղութեան պատճառով, բանուորների նաւթահանքերում գտնվող կացարանները սոսկալի վիճակ են ներկայացնում։ Այս մասին՝ ժողովի որոշման համաձայն, պէտք էր մինիստրութեան թոյլտւութիւնը ստանալ՝ նպատակայարմար համարված հողաբաժինները ձեռք բերելու համար։ Այդ թոյլտւութիւնը ստացված է արդէն. ասել է թէ հարցը լուծվում է, բանուորների կացարանների փոխադրութեան որոշումը իրագործվում է. նաւթարդիւնաբերողների հաշւով այդտեղ պէտք է կառուցվեն բնակարաններ նաւթահանքերում աշխատող բանուորների համար։ Լուծելի է մնում մի անհրաժեշտ խնդիր եւս, հաղորդակցութեան խնդիրը նաւթահանքերի եւ այդ նոր բնակատեղի մէջ, որ բաւական ընդարձակ տարածութիւն է կազմում։ Պէտք է միջոցներ ձեռնարկել, կազմակերպութիւն ստեղծել եւ այդ հաղորդակցութիւնը—երթեւեկութիւնը—յարմարեցնել, որքան կարելի է դիւրացնել, որպէս զի եւ հեշտ լինի, եւ մատչելի, եւ որ գլխաւորն է—ժամանակի կորուստ չը լինի։ Ահա այս խնդիրը խորհրդածութեան նիւթ դարձնելով՝ ժողովը որոշեց յատկացնել 12,000 րուբլի այդ նպատակին վերաբերեալ նախագիծ կազմելու համար։

Երկրորդ խնդիրը, որ ուշադրութեան առնվեց առաջին նիստին, վերաբերում էր Բագուից մինչեւ Հերօզիլ կոչված վայրը ջրանցք անցկացնելու նախագծին։ Ինժեներ Սուլթանով եւ Շմարով երկրագործութեան մինիստրին նախագիծ են ներկայացրել այդ ջրանցքի վերաբերեալ. մինիստրը այդ նախագիծը ուղարկել է նաւթարդիւնաբերողների ժողովին։ Ջրանցք անցկացնելու գաղափարը նրանումն է, որ Բագուից Աստրախան նաւթ եւ նաւթային ապրանք փոխադրող նաւերը, փոխանակ Ապշերոնեան կղզին պտտելու, ուղղակի այդ ջրանցքով անցնեն. դրանով ճանապարհը կըրճատվում է, մօտ հարիւր վերստ, որպէս թէ տարբերութիւն է լինում։ Աչքի առաջ ունենալով իւրաքանչիւր տարվայ արտահանվող մի քանի միլիոն պուդ ապրանքի քանակութիւնը եւ այդ քանակութեան տարէցտարի զգալի կերպով աճումը, նախագիծ կազմողները մեծ առաւելութիւն եւ օգուտ են նախատեսնում արդիւնաբերութեան համար, եթէ իրագործվի իրանց այդ դիտաւորութիւնը։

Ըստ նախագծի, ջրանցքի երկարութիւնը պիտի լինի 22 վերստ, իսկ լայնութիւնը՝ 14 սաժէն. ծախք նախատեսնվում է 19 միլիոն րուբլի։ Դրա համար նախագիծ կազմողները արտօնութիւն են խնդրում ապրանքակիր նաւերից ստանալ իւրաքանչիւր պուդի համար 1/4 կոպէկ պտղավճար։ Այդ նոյն նախագիծը քննութեան է առել նախօրէն տեղիս բորսայի մասնաժողովը եւ գտել է, որ այն նպատակայարմարութիւնը չունի, ինչ որ նախատեսնվում է նախագիծ կազմողների կողմից։

Ժողովի նախագահի առաջարկութեամբ բորսայի մասնաժողովի կազմած որոշումը կարդացվեց եւ ժողովականները հաւանութիւն տալով այդ որոշման, առանց վիճաբանութեան միաձայն մերժեցին ջրանցք անցկացնելու նախագիծը։

Երկրորդ նիստից սկսած կարդացվում է նաւթահանքերի տեխնիքական մասի վրա հսկող յանձնաժողովի զեկուցագիրը՝ նաւթահանքերում ծագող հրդեհների եւ նրանց առաջն առնելու մասին։ Աղմկալի վիճաբանութիւնները զերծ չեն եւ աչքի ընկնող «պատմական» կուրիօզներից...

Ն. Դաւթեան

ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՃԻՒՂԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

(Նամակ Երեւանից)

Այսօր, դեկտեմբերի 13-ին, նշանակված էր երկաթուղու Երեւանի նորաւարտ ճիւղի բացումը, որին անձամբ ներկայ լինելու համար Թիֆլիսից այստեղ էր ժամանել Կովկասի իշխան-կառավարչապետը։ Առաւօտեան ժամը դեռ եւս 7-ից քաղաքը ոտքի վրա էր. անցնում են զօրքերի վաշտերը, սլանում են կառքերը պաշտօնական անձերով, շտապում են մեծ ու փոքր, մարդ եւ կին։

Քաղաքի հարաւային մասում, Մուխաննաթ-Թափա կոչված բլուրի կողքին, երեւում են կայարանի բազմաթիւ շինութիւնները, որը կիսաւարտ, որը աւարտվելու մօտ։ Կայարանը, նոյնպէս կիսաւարտ, զարդարված է դրօշակներով. կայարանի շուրջը խռնված է ժողովուրդը, իսկ նրա դիմացի հրապարակը աստիճանաբար բռնվում են զօրքերով։ Կայարանի առաջ, գծի երկու կողմերում, կանգնեցրած են եռագոյն պաստառներով ծածկված երկու սիւներ, որոնք միացած են իրար նոյն եռագոյն կտորների շղթայով, իսկ միջի բարձրութիւնից մի ժապաւէնով. այդ երկու սիւներից մի փոքր հեռու կանգնած է դրօշակներով զարդարված այն գնացքը, որը առաջին անգամ մտնելով կայարանին գիշերվայ ժամը 8-ին, բերել էր իշխան-կառավարչապետին։ Կայարանի օծումը նշանակված է ժամը 8½-ին. ամեն կողմից թափվում է ժողովրդի ահագին բազմութիւն։ Ներկայ է հոգեւորականութիւնը, նաեւ հայոց առաջնորդը մի քանի քահանաներով։

Ժամը 9-ից մի փոքր անց՝ սալոն-վագոնից իջնելով, իշխան-կառավարչապետը մօտենում է սիւներին եւ կտրելով ժապաւէնը, զարդարված գնացքը սուլոցի ազդակով շարժվում է տեղից, հանդիսաւոր կերպով անցնելով կայարանի առաջով։ Սկսվում է ճիւղի բացումը շնորհաւորող թնդանօթաձգութիւնը, որից յետոյ տեղի է ունենում կրօնական ծիսակատարութիւնը, մի թեթեւ զօրախաղ եւ ապա կայարանի ժամանակաւոր կերպով զարդարված մի դահլիճում իշխան-կառավարչապետը շնորհաւորելով գծի բացումը՝ բազմաթիւ կառքերի ուղեկցութեամբ մտնում է քաղաք մի քանի հիմնարկութիւններ այցելելու համար։

Այսպիսով Երեւանի վաղուց երազած ցանկութիւնը իրականացաւ եւ նա այսօրվանից ոտք է դնում քաղաքակրթութեան առաջին աստիճանի վրա։ Մենք այլ եւս կտրված չենք քաղաքակրթված աշխարհից, մեզ խոչընդոտ չեն հանդիսանում ոչ սարերը եւ ոչ էլ ձորերը. շոգին, այդ վիթխարի ուժը, մեր տրամադրութեան տակ է գտնվում։ Սրանից յետոյ մենք կը մոռանանք համաքայլ սայլը, Փուրգօնի դժուարութիւնը, կառքի անյարմարութիւնը, եւ մենք դիւրին կերպով կը շփվենք դրսի աշխարհի հետ։

Ա—Դօ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Խմբագրութիւնը խնդրում է իր բաժանորդներից շտապել շուտով ուղարկելու իրանց հասցէները, որպէս զի մենք կարող լինենք նրանց ժամանակին տալ եւ լրագրի ուղարկելը չընդհատել։

Սկսած հետեւեալ համարից «Մշակը» կը տպվի նորաձոյլ տառերով, որոնք կունենան նոյն ձեւը եւ չափը, որ ընդունված է տարիներից ի վեր։

Կիրակի, դեկտեմբերի 16-ին, Թիֆլիսի քաղաքային դումայի դահլիճում կայացաւ «տպագրական գործի աշխատաւորների ընկերութեան» նախապատրաստական նիստը։ Հաւաքւել էին տեղական մամուլի ներկայացուցիչներ, հրատարակիչներ եւ գրաշարների ներկայացուցիչներ թւով 23 հոգի։ Մշակված կանոնադրութեան կէսը քննվեց, միւս կէսը յետաձգվեց հետեւեալ ժողովին։ Ընկերութեան նպատակը նիւթական օգնութիւն հասցնելն է։ Մասնակցել ցանկացողները պէտք է վճարեն տարեկան 26, 50 կոպէկ 1 եւ 3 րուբլի, կամ միանուագ 300 րուբլի։ Ընկերութիւնը պէտք է օգնէ մասնաւոր նպաստներով կամ կենսաթոշակ նշանակելով։

Կիրակի, դեկտեմբերի 16-ին, Թիֆլիսի արտիստական ընկերութեան դահլիճում տեղի ունեցաւ Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան տարեկան երեկոյթը, որ գրաւել էր մեծ բազմութիւն, Երեկոյթը, բացի պարերից, պարունակում էր իր մէջ համերգային մաս, որ հետաքրքրական էր։ Այդ մասում կային երգեր, ցիտրայի եւ բալալայկայի վրա նուագածութիւններ։ Երգի բաժանմունքում մասնակցում էր երիտասարդ երգիչ Նալբանդեան, որի մասին նորերս մենք տպեցինք տեղեկութիւն նրա կօնցէրտի առիթով։ Ցիտրայի եւ բալալայկայի վրա նուագածութիւնները լաւ տպաւորութիւն թողին։ Երեկոյթը տուեց լաւ մուտք, որի ճիշդ քանակութիւնը տակաւին դեռ չէ պարզված։

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը իր վերջին նիստում, որ տեղի ունեցաւ շաբաթ, դեկտեմբերի 14-ին, քննելով կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի հաղորդագրութիւնը Միքայէլեան արհեստաւորաց ուսումնարանի անբաւարար դրութեան մասին, որոշեց ամբողջ գրագրութիւնը այդ հարցի մասին յանձնել քաղաքային ուսումնարանական մասնաժողովի նախագահին եւ խնդրել նրան, գործի շտապողանց կարեւորութեան պատճառով, անյապաղ նիստի հրաւիրել մասնաժողովի անդամներին եւ քննել ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի առաջարկութիւնը։ Ապա նոյն հարցի քննութեան համար վարչութիւնը միացած նիստ նշանակեց, որին պէտք է մասնակցեն թէ վարչութիւնը եւ թէ ուսումնարանական մասնաժողովի անդամները։

Շվէդական գրականագէտները, նկարիչները եւ կրիտիկոսները, դժգոհ լինելով այն բանից, որ Նոբէլեան մրցանակը տրվեց Սիւլլի Պրիւդոմին եւ ոչ կոմս Տօլստոյին, 42 հոգու ստորագրութեամբ, ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագիրները, մի նամակ ուղարկեցին Տօլստոյին, որի մէջ յայտնում են, որ համաշխարհային գրականութեան մէջ առաջին տեղը պատկանում է նրան։ Մրցանակ տուող հաստատութիւնը, իր կազմի պատճառով, չէ կարող համարվել հասարակական կարծիքի արտայայտիչ։

Պետերբուրգից հեռագրում են «Одесск. Нов.» լրագրին, թէ առաջիկայ 1902 թուականից, Կովկասում, Սիբիրում եւ միջին-ասիական նահանգներում մտցնվում է դեղագործական նոր սակագինը, որ հրատարակված է 1899 թւին։

Փոնիկիւլեօրի չինուԹեան համար ժամկ է մի նոր չղջան Այժմ Գեներալ-գուբերնատորի մօտ քննվում է Թիֆլիսի Փոնիկիւլեօրի վերաբերեալ այն կէտը, Թէ Փոնիկիւլեօրի եւ Ֆօլկօրի երԹուղու չինուԹեան համար պէտք է ընկերուԹիւն կազմել ևուս, Թէ տար դրամատէրերից։

—

Պետերբուրգից հաղորդում են «Рус. Вѣд.» լրագրին, որ ժողովրդական լուսաւորուԹեան մինիստրուԹեան մէջ մշակւում են ընկերուԹիւնների կազմելու ... ընկերուԹիւնների կազմել, որոնց նպատակն է պարտադիր ուսումն մտցնել Ռուսաստանում։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Երկաթուղու երկրաչափութիւնը սկսվեց դեկտեմբերի 16-ից։ Այժմ Երեւանից մինչեւ Ալէքսանդրոպոլ երրորդ կարգի տոմսակն արժէ 3 րուբլի, մինչեւ նոր կարգադրութիւն»

—

ՂԶԼԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Ղզլարում եղանակները միանգամայն անսովոր են. դեկտեմբերի 11-ին մեզանում մի տարօրինակ դէպք պատահեց. ամառնային մամը վերջ մօտ երկինքը սկսեց որոտալ եւ փայլատակել, որից յետոյ տեղաց հինգ րոպէի չափ յորդ անձրեւ, իսկ յետոյ նորից օրը երեկոյեան 4 ժամին զարհուրելի մի փոքր անձրեւ գալուց յետոյ պարզելու... Մեր ծերերը չեն յիշում, որ դեկտեմբեր ամսին մի այդպիսի դէպք պատահած լինէր»

—

ԿԱՐՍԻՑ մեզ գրում են. «Հաւանեւջով» յետոյ, ամսի 9-ին, դերասան պ. Գ. Գալֆայեան խաղաց «Օթելլօ» ... «Օթելլօն», ինչպէս եւ «Համլէտը», Թատրոնում հասարակութիւնը ... բացի ... Թատրոնի ... եւ ... մի քանի ընծաներ էլ տուեց»

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարի գեղջկ եղանակներ են անում մեզանում. ցրտի երեսը դեռ չենք տեսել»

—

ՋԱԼԱԼ-ՕՂԼՈՒՑ մեզ գրում են. «Դեկտեմբերի 9-ին Լօռու հայ կաԹօլիկների հինգ գիւղերի եկեղեցիների մէջ հոգեհանգիստ կատարվեց երջանկայիշատակ հ. Ղ. Ալիշանի համար։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Երզրում, դեկտեմբերի 1-ին

Հոկտեմբեր 25-ին, հինգշաբԹի առաւօտեան ժամը 5-ին, գետինը միջակ ցնցուեց, մի ժամ յետոյ բոլոր քաղաքը հիւսիսէն հարաւ ահագին դղրդիւնով չարժուեց. բնակիչները լեղապատառ բնակարաններից դուրս փախան. ամբողջ օրը գետինը խաղաց ժամէ ժամ։

Երեկոյեան վրաններ, տախտակէ կամ կապերտէ երեք արշին լայն, երկու արշին երկար ծածկոցների ներքեւ քանակաւ մարդ սեղմուելով անցուցին։

Տներում մարդ մարդտուրունք չի մնաց, Թափեցան պօստաններ (պարտէզ), լայն փողոցներ եւ գերեզմանոց վրանների ու նորակառոյց անակների ներքեւ, չը նայելով որ կը փչէր քամին, ցուրտը կը սաստկանար եւ վախը որտերուն վրա ներգործած կը դողցնէր ամենուն։ Նոյեմբերի 28-ին կիւրակէն նորէն երկու անգամ զօրաւոր սասանուեց եւ սկսեց ձիւն տեղալ ու կաԹել ժամանակաւոր բնակարանները. ձայներու արձագանքը կը Թնդացնէր օդը. քուն չի կար գիշերները. ծունկ ծնկի, չունչ չնչի տուած կը սպասէին արշալոյսին. ցերեկները եկեղեցւոյ գաւիԹը երկսեռ բազմուԹիւն ամեն հասակի լեցուած կաղաղակէին ու կաղօԹէին երկրաշարժի անցման համար եւ գերեզմանոցի մի քանի տեղերում արին հրակումներ ու կատարուեցին խոստովանուԹեան ու հաղորդուԹեան խորհուրդներ։ ՈւրբաԹ օրէն մինչ երեքշաբԹին ամսոյ 30-ին փոքր ընդհատումներով կը շարունակուէր երկրաշարժը ու այդ օրը նորէն ուժեղ ցնցուեց եւ մինչ նոյեմբերի վերջը տեւեց, երբեմն Թոյլ, երբեմն ուժեղ ցնցումներով։

Կրպակ, մաղաղին փակուեցաւ, վաճառականուԹիւն, գործեր կանգնեցան. եկեղեցի, Սանասարեան, ազգային վարժարանները ճեղքուածներ ունեցան. եկեղեցւոյ կից հնադարեան տաճարը մնաց անվնաս. կաԹօլիկների եկեղեցին, բողոքականների ժողովարանը ու տանց ուսումնարանները վնասուեցան, նաեւ յոյներունը. մզկիԹներու մեծ մասը քայքայուեցաւ. մինչաբերդը Իչխալան, Ջիֆթէ մինարէն մի քանի տեղէն քանդուեցան. չինուԹիւնների 90%-ը փլաւ։

Փլատակների տակէն հանուած դիակները 200-ի կը հասնի. չատը Թիւրքերից են. վիրաւորուածներ եւ հիւանդացողներ գտնուեցան, ինչպէս ազգային դպրոցների ընդհանուր տեսուչը վախէն գեղնուԹիւն ստացաւ։ Սասանափահար ազգաբնակուԹիւնը հեռզհետէ կը քաչուի չի քանդուած տները. համարեա Թէ քաղաքին կէսն ալ չրջակայ գիւղերը տեղաւորուեցին. այն տեղուանքը ԹեԹեւ ցնցում եղաւ. մանաւանդ Սաջին (Եփրատ գետի մի ճիւղն է) միւս եզերի գիւղերը չը չարժուեցին։

Քաղաքի տեսարանը տխուր եւ սրտաճմլիկ է. Թէեւ առեւտուր, գործ վերսկսեց, բայց տարափոխիկ հիւանդուԹիւններ չատ տարածվելուն ամեն օր կը տանի զոհեր. իսկ մնացեալ արկածելոց վիճակը խիկայէս անտանելի է։

Եկեղեցին, դպրոցները փակ են. ժամասացուԹիւնը կը լինի գերեզմանատան կամ տաճարին մէջ։ Հիւպատոսները եւ երկրաչափները բնագիտական հետազօտուԹեամբ իմացան, որ առ այժմ հրաբխային պայԹումների վտանգ չերեւար։

Այս ահագին աղէտին մէջ մխիԹարական էր տեսնել, Թէ ինչպէս նորընտիր կուսակալ Նազըմ-պէյը անձամբ կայցելէր վրանները ու տուները եւ առանց ազգի խտրուԹեան իւրաքանչիւրին վիճակը հարց ու փորձ անելով՝ կը մխիԹարէր. նաեւ քաղաքին բժիչկները տնակները, վրանները գալով կը նայէին վիրաւորուածներին ու հիւանդներին։

Գուժկան

ՆԱՄԱԿ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻՑ

—

Պարիզ, դեկտեմբերի 1-ին

Այս ուրբաԹ երեկոյ, դեկտեմբերի 6-ին, Պարիզի հայ գաղԹականուԹիւնը ախորժելի անակնկալ մը ունեցաւ։

Թատերական ու երաժշտական երեկոյԹ մը հրաւիրուած էր. երեկոյԹը կը տրուէր պ. Արմենեանի համար, որ մօտերս Կովկաս կը մեկնի։

Պ. Արմէնեան (Արմէն Ցօրեքեան) որքէն հայ Թատերասիրաց ուչադրուԹիւնը իր վրա գարձուցած էր 1890—91 Թուականներու Թատերաչրջանին մէջ տուած յայտերովը, եւ այդ Թուականէն ի վեր համեստ լռուԹիւն մը կը պահէր. այժմ յանկարծ կը ներկայանայ հայ հասարակուԹեան ու ցոյց կուտայ իր աչխատասիրուԹեան յառաջադիմուԹիւնը։

Ինքը նուիրած է իր ապագան տեսակ մը համատարածուԹիւն տալու հայ բեմին, եւ ապահով ենք, որ պիտի յաջողի, վասն զի պ. Արմենեան խիստ հմուտ է գաղղիերէն լեզուին, ինչպէս ալ հայերէնի—որ որբուԹեամբ կարտասանէ եւ արդէն իր փափուկ դերին մէջ անցեալ երեկոյ ցոյց տուաւ, յուզելով Թէ՛ ռուս, Թէ՛ գաղղիացի հանդիսականները։

Պ. Արմէնեան—Comedie-Française»-ի ամենէն գլխաւոր ու յայտնի արուեստագէտներուն —պ. Պօլ Մունէի ու Ժօմիէի աչակերտը եղած է եւ այս Թանկագին արուեստագէտները յօժարուԹեամբ մասնակցած էին պ. Արմենեանի երեկոյԹին, ապացուցանելու համար Պարիզի գեղարուեստական միջավայրի մէջ վայելած համակրուԹիւնը։

Հակառակ բնական անտարբերուԹեան, որ Պարիզի հայ գաղԹականուԹիւնը ցոյց կուտայ այս տեսակ հանդէսներու մասին, փուԹացած էր իր ներկայուԹեամբը քաջալերել երիտասարդ արուեստագէտը։

Պ. Արմէնեան Թատերական արուեստին զանազան ճիւղերը ուսումնասիրած է եւ, կը կրկնենք, հայկական բեմին զարգացման պիտի աչխատի, եւ կերեւայ Թէ խնամքով ընտրուած ճոխ ու օգտակար բէպէրտուար մը կը տանի հետը Թիֆլիս։ Կը յուսանք, որ Կովկասի հայ բեմն ալ իր յաջողուԹիւնները պիտի ճանչնայ եւ օգտուելով անոր ազնուախնդիր ու անձնուէր ջանքերէն, պիտի քաջալերէ զինքը պէտք եղած աջակցուԹեամբը։

***

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՐԻԶԻՍԸ ԹԱՒՐԻԶՈՒՄ

(Նամակ Պարսկաստանից)

—

Նախ քան վաճառականների այժմեան վիճակին եւ կրիզիսին անցնելը, արժէ մի քանի խօսք ասել առեւտրական ընկերուԹիւնների մասին։

Մենք մի անգամ էլ առիԹ ենք ունեցել չեչտելու այն հանգամանքի վրա, որ Թաւրիզում հետզհետէ, զգալի կերպով աւելանում է հասարակական-կրԹական բնաւորուԹիւն կրող հիմնարկուԹիւնների եւ ընկերուԹիւնների Թիւը։ Այդ երեւոյԹը նկատելի է նաեւ վաճառականների մէջ. նրանք էլ սկսել են միացած ուժով գործել, ընկերուԹիւններ կազմակերպել։ Մի չարք ընկերուԹիւններ, որոնք Թէեւ ահա 2—8 տարի է, որ կազմակերպվել են, բայց բաւական տարածված են. ունեն Թէ Ռուսաստանում եւ Թէ Պարսկաստանի գլխաւոր կենտրօններում տներ, մասնաճիւղեր, ունեն նաեւ որոչ կանօնադրուԹիւններ, որ չատ կողմերով հետաքրքրուԹիւն են ներկայացնում։ Վերջին ժամանակներս այս տեսակ ընկերուԹիւնների վրա աւելացաւ եւ մէկ ուրիչը, «Արհեստաւորաց խնայողական» ընկերուԹիւնը, որ նպատակով եւ ուրիչ կողմերով փոքր ինչ տարբերվում է առաջիններից։

Այդ ընկերուԹիւնների մասին մանրամասն գրելը Թողնելով մէկ ուրիչ անգամի, այժմ տեսնենք ինչ դրուԹեան մէջ են այդ ընկերուԹիւնները, ինչպէս է նրանց գործը, ինչ պատճառներից է առաջացել այժմեան կրիզիսը, ծանր եւ կրիտիկական վիճակը։

Անցեալ տարիները վաճառականական տների եւ ընկերուԹիւնների չատ մեծ աջողուԹիւն են ունենում. ահագին քանակուԹեամբ չոր միրգ, ինչպէս նուչ, բաղամ, նաեւ սարքա եւ բամբակ արտահանում են Ռուսաստան եւ խոչոր օգուտներ ստանում։ Այդ աջողուԹիւնից քաջալերված՝ նրանք էլ աւելի ընդարձակում են իրանց գործունէուԹիւնը եւ նորանոր տներ աւելացնում։ Աջող էր չատերի գործը եւ աջողուԹիւն խոստանում։

Անցեալ առեւտրական տարէչրջանում էլ,—այսինքն 1900 Թուի սեպտեմբերից մինչեւ 1901 Թուի օգոստոս ամիսը—խրախուսված առաջին տարիների փայլուն աջողուԹիւնից, առնում են Դօչանի, այսինքն Կասպեան Հրկրի սարքան, որ դիմացկուն չէ եւ չուտով ապականվում, փչանում է, նոյնպէս եւ հարիւրաւոր պուդերով բամբակ, մանաւանդ չատ անգամ սովորականից Թանգ գնով։

Այդ բոլորը արտահանելով Ռուսաստան, նրանք հիասԹափվում են, Թէեւ արդէն ուչ էր։ Ամեն տեղ բռնել է սարքան. ահագին քանակուԹեամբ, սովորականից անհամեմատ չատ առնողներ չը կան, նրանց Թիւը աննչան է։ Ահա այս պայմանների մէջ առաջանում է կրիզիսը։ Սարքայի արժէքը իջնում է, պուդը 2—8 կոպէկ վնասով են ուզում։ Շատերը, ի հարկէ, չեն համաձայնվում այդ արժէքով ծախել, եւ սպասում են, յոյս ունենալով, Թէ սարքայի գինը կը բարձրանայ։ Նրանք սպասում են, երկար սպասում, բայց իզուր։ Հետզհետէ, փոխանակ արժէքը բարձրանալու, զգալի չափով իջնում է։ Վաճառականները յուսահատվում են, տեսնելով մանաւանդ, որ քանի գնում սարքան փչանում է։ Անցնում է երկար, ծախսերը բարդանում են, առեւտուր չը կայ, պարտիկ սառափները (բանկեր) խիստ պահանջներ էն անում տոկոսի վերաբերմամբ։ ԴրուԹիւնը էլ աւելի ծանրանում է։

Չը մոռանանք յիչել, որ համարեա ամեն մի ընկերուԹիւն կամ առեւտրական տուն սառափներից խոչոր գումար է վերցնում եւ նա, ով ունի 20,000 րուբլի դրամագլուխ, 200—500,000 րուբլու առեւտուր է սկսում, այնպէս որ ընկերուԹիւններ կան, որոնք տարեկան 50—60,000 րուբլի տոկոս են վճարում, իսկ 20—30,000 րուբլի տոկոս տալը չատ սովորական է։

Ահա այս հանգամանքների մէջ մեծ մասամբ պէտք է փնտռել այժմեան անաջողուԹեան պատճառները։

Այլ եւս անհնարին է լինում սպասել. զանազան պահանջները մի կողմից, պարտքերը միւս կողմից, մանաւանդ եւ այն հանգամանքը, որ սարքան գնալով աւելի ու աւելի փչանում է, հետեւաբար արժէքը իջնում, ահա այդ բոլոր պարագաները ստիպում են նրանց Ռուսաստան արտահանված սարքայի պուդը մօտ $1/3$ վնասով ծախել։

Այդ հարուածը, ի հարկէ, չատ մեծ էր. հէնց դրա հետեւանքն է վաճառականների ներկայ անխախտանձելի վիճակը, այժմեան կրիզիսը։ Այդ հարուածին ենԹարկվեցին գլխաւորապէս մեծ ընկերուԹիւնները, որոնք նախ չափից չատ սարքա էին առել, այն էլ դօչանի տեսակից եւ դրամագլխից անհամեմատ աւելի գումար էին գործածուԹեան մէջ դրել, եւ երկրորդ՝ Թանգ արժէքով էին առել, առանց ժամանակին սպասելու։

Կրիզիսի անմիջական հետեւանքն է, երբ ընկնում են խոչոր ընկերակցուԹիւնները, մանր ընկերուԹիւնները գլուխ են բարձրացնում, նրանցն է անցնում առեւտուրը եւ աջողուԹիւնը։ Նոյն երեւոյԹը տեղի ունեցաւ եւ այստեղ։ Այժմ մանր ընկերուԹիւնները, մանաւանդ մասնաւոր վաճառականական տները չատ աւելի աջող գործ ունեն. նրանց է մնացել ասպարէզը։

Ինչպէս արդէն յայտնի է, եղբ. Միքայէլեանները սնանկացան, բայց այդ ոչ մի կապ չունի ներկայ կրիզիսին։ Այդ, ինչպէս պատմում են, կատարվել է առանձնական քայքայման պատճառով, տարիների ընԹացքում։

Կրիզիսը չարունակվում է դեռ. վաճառականները չատ յուսահատական եւ երերման վիճակի մէջ են։ Այժմ Թէեւ սարքայի, չոր մրգերի արժէքը անհամեմատ էժան է անցեալ տարիներից, իսկ Ռուսաստանում նոյն գինն է, դեռ աւելի բարձրացած, բայց որոչ ընկերուԹիւններ հնարաւորուԹիւն չունեն մեծ չափով ապրանք առնել, որովհետեւ կրեդիտ բաց չեն Թողնում սառափները, որոշ չափով Թուլացել է վստահուԹիւնը։

Այդ բարեյաջող հանգամանքից էլի օգտվում են միւս վաճառականական տները, որոնք վստահուԹիւնը չեն կորցրել. հէնց դրանց էլ սառափները մեծ գումարներ բաց են Թողնում, այն էլ չատ ձեռնտու տոկոսով, այն է $9^0/_0$, այն ինչ առաջ $12^0/_0$ էր։ Ձէ որ սառափներին հարկաւոր է տոկոս ստանալ, փող չահեցնել, իսկ նրանք ձգտում են տալ նրանց, որոնց վրա վստահ են եւ համոզված, որ նրանց ոչինչ չէ լինելու եւ ապահոված են։ Եւ այս տեսակի ընկերուԹիւնները եւ տները զգալի կերպով ընդարձակվում են եւ գլխաւոր առեւտուրը նրանց մէջ է կենտրօնանում։

Ահա ներկայ կրիզիսը եւ նրա պատճառները գլխաւոր գծերով ներկայացրած։

Այստեղ անհրաժեչտ է նաեւ մէկ ուրիչ խնդիր առաջ բերել եւ ուչադրուԹեան հրաւիրել։ Ցայտնի է, որ Թաւրիզի դպրոցների դրամագլուխները տուած են տոկոսով այս եւ այն վաճառականի կամ ընկերուԹեան մօտ. կարեւոր է ապահովել այդ, աչքի առաջ ունենալով ներկայ կրիտիքական դրուԹիւնը։ Այդ պարտաւոր են անել ոչ միայն դպրոցների հոգաբարձուԹիւնները, այլ հէնց վաճառականները բարոյական պարտք պէտք է համարեն դժուար րոպէին ապահովել այդ գումարները։ Այդպէս էլ կանեն. դրա մէջ չենք էլ կասկածում. ինչ եւ իցէ, չը պէտք է մոռանալ այդ։

Արամեան դպրոցը մօտ 130 Թուման ունէր Միքայէլեաններին տուած. ինչպէս իմացանք վերջերս, այդ գումարը անպատճառ կը յանձնվի դպրոցին, ինչպէս էլ լինի այդ։

Ե. Ֆրանգեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Կ. Պօլսից գրում են «Moniteur Ottoman» լրագրին, Թէ Թիւրքական պօստի եւ հեռագրատան ռէֆօրմի համար 30,000 լիրա նչանակելուց յետոյ, Իլդիզ-Կիօսկից յանկարծ կարգադրուԹիւն եղաւ արգելել ամբողջ Թիւրքիայում ծածկած նամակների գործածուԹիւնը։ Այս կարգադրուԹեան պատճառով առեւտրական եւ մասնաւոր յարաբերուԹիւնները պետուԹեան քաղաքների մէջ համարեա Թէ դադարեցին, որովհետեւ բաց նամակները չեն համապատասխանում հասարակուԹեան պահանջներին։ ՍուլԹանը այժմ այն առԹիճան վախենում է դաւադրուԹիւնից եւ յայտնի ապստամբուԹիւնից, որ լրտեսներին իրաւունք է տուած ձերբակալել անմիջապէս ամեն մի օֆիցէրի եւ աստիճանաւորի, որոնց վրա դաւադրուԹեան ամենափոքր կասկած է ընկնում։ Սարսափը տիրել է մայրաքաղաքի ամբողջ ազգաբնակուԹեանը։ Նոյն դրուԹեան մէջ է եւ Զմիւռնիան, որտեղ վերջին օրերումս ձերբակալված են մօտ 300 մահմէտականներ եւ քրիստոնեաներ։

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

15 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Թագաւոր Կայսրը Բարձրագոյն հրամայել բարեհաճեց տալ ամուրեան զօրքի բնակուԹեան համար այն հողը, որ գտնվում է Ամուր գետի ձախ ափի վրա, Զէի գետից դէպի հարաւ մինչեւ նախկին Խօրմօլդզին գիւղը, որ Ձայէյեան չրջան էր կոչվում, ի վարձատրուԹիւն այդ զօրքի կազակների փառաւոր ծառայուԹեան Պրիամուրեան երկիրը պաչտպանելու եւ չինացիների հետ ունեցած ընդհարումների ժամանակ։

Գեներալ Գրօտէկօվ զեկուցանում է, Թէ տեղեկուԹիւն է ստացվել խունխուզների ա-

[illegible] աւազակախմբի մասին, որ գտնվում է [illegible] գիւղում, [illegible] 45 վերստ հեռաւորութեան վրա, որոնք չէին կամենում անձնատուր լինել: [illegible] 3-ին 60 [illegible] Մեր կորուստներն են՝ [illegible] սպանված են 41 խունխուզներ:

[illegible]

ՍՕՖԻԱ. Դեկտեմբերի 14-ին [illegible]

ԼՈՆԴՈՆ. Դուրբանից «Standard» լրագրի [illegible]

[illegible]

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. [illegible] XI-րդ [illegible] «XI-րդ [illegible]

Դեկտեմբերի 15-ին [illegible]

Դեկտեմբերի 15-ին, երեկոյեան 6 ժամին, [illegible]

Դեկտեմբերի 15-ին, առաւօտեան 3 ժամին, մեծ հրդեհ սկսվեց Սառաշչիի եւ Մանգուբիի ծխախոտի գործարանում: Կրակի ճարակ դարձան երկու յարկերը. գործարանը փչացաւ Թափված ջրից: Գործարանը ապահովագրված է փոխադարձ ապահովագրութեան ընկերութեան մէջ. վնասը բաւական նշանաւոր է:

Հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրը ճանապարհ ընկաւ դէպի Հեռու-Արեւելք:

ԵԱԿՈՒՏՍԿ. Կոլիմսկի շրջանում մամոնտի հետազօտութեան համար գիտութիւնների ակադեմիայի կողմից կենդանաբան Գէրցի ղեկավարութեամբ ուղարկված արշաւախումբը մեծ ջանքերից յետոյ հասաւ Միջին-Կոլիմսկ դուրս բերած մամոնտով: Մամոնտը միջահասակ արու է. կմախքը եւ կաշին, աննշան բացառութեամբ, ամբողջապէս են գտնված. պոչը կարճ է, ծածկված է երկար մազերով. ատամներում, ատամների արանքում եւ լեզուի վրա գտնված են չը մարսած կերակրի մնացորդներ: Մամոնտի գտնված մասերը բերվում են Պետերբուրգ սառեցրած ձեւով:

ՍՏԱՆԴԵՐՏՕՆ. Գեներալ Սպէնսի հրամանատարութեան տակ գտնվող զօրաբաժինը, որի վրա բուրերը յանկարծակի յարձակումն գործեցին Էրմէլօ շրջանում, կորցրեց 10 սպանվածներ եւ 15 վիրաւորվածներ:

ԼՈՆԴՈՆ. Նոր լոնդոնեան զօրաբաժինը բաղկացած կը լինի 1500 օֆիցերներից եւ 35,304 զինուորներից, 1,183 ձիերով եւ 90 Թնդանօթներով:

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ. Ինչպէս հաղորդում են Մեքսիկայից, համաամերիկեան կոնգրէսի պատուիրակները համաձայնութեան եկան միջնորդ դատարանի հարցի մասին: Համաձայնութեան հիմք կազմում է Հաագայի պայմանագիրը, որին միացան այն բոլոր պետութիւնները, որոնք պատուիրակներ ունէին կոնգրէսում:

16 դեկտեմբերի

ԿՕՊԵՆՀԱԳԵՆ. Գէյդէ եւ Գլիւկշտադտ բանկային դիրեկտորները, այստեղի արեւելեան ասիական ընկերութեան դիրեկտոր Անդերսէն եւ խոշոր վաճառականութեան մի քանի ներկայացուցիչներ կազմեցին սինդիկատ՝ անտեսական օգնութիւն հասցնելու համար Վեստ-Ինդեան կղզիներին, եթէ նրանք չը ծախվեն Միացեալ-Նահանգներին: Սինդիկատը դրամական մեծ միջոցներ ունի:

ԼՈՆԴՈՆ. Դէվէտի յարձակման ժամանակ Տվիֆոնտէյնի մօտ անգլիացիների կորուստը հետեւեալն էր. 6 օֆիցերներ եւ 32 զինուորներ սպանվեցին, եւ 4 օֆիցերներ կորան:

ԼՈՆԴՈՆ. Կիտչեներ հետեւեալ մանրամասնութիւններն է հաղորդում Տվինֆոնտէյնի մօտ տեղի ունեցած պատերազմի մասին. «Մայոր Ուլեամս, որը գլխաւոր հրամանատարն էր Ֆիրմանսի բացակայութեան ժամանակ, բանակ դրեց բաւական զառիվայր լեռան հարաւային Թեւի վրա. անգլիական նախապահակները գըրաւեցին լեռնային շղթան, եւ Թէպէտ այդ դիրքը զօրեղ է բնականապէս, նրանք այնուամենայնիւ ամրացան: Երեւաց, որ բուրերը մագլցեցին լեռան հարաւային զառիվայրով եւ ժողովվեցին գագաթի վրա, որից յետոյ առաւօտեան 2 ժամին յանկարծ մեծ ույժերով յարձակում գործեցին վերը բանակ դրած անգլիական պահակների վրա, Բանակում գտնվող անգլիացիները դեռ չէին կարողացել դուրս Թռչել վրաններից, որ բուրերը արդէն ցրվեցին բանակի մէջ եւ սկսեցին հրացան արձակել մարդկանց վրա եւ վրանները պոկել: Անգլիական օֆիցերները արձակում էին հրացան եւ աշխատում էին յարձակումը կանգնեցնել, բայց բուրերը խիստ շատ էին Թւով: Պահակները կործանելուց յետոյ՝ բոլոր առաւելութիւնները բուրերի կողմն էին: Անգլիացիների կողմից սպանվածները, վիրաւորվածները եւ նրանք, որ այժմ ապահով տեղ են գտնվում Էլանդսռիվէրբրիդժում, կազմում են զօրաբաժնի գրեթէ կէսը, միւս կէսը գերի է առնված: Փախած անգլիական օֆիցերը զեկուցանում է, Թէ տեսել է երկու սայլ՝ սպանված ու վիրաւորված բուրերով: Բուրերին հալածելու համար դուրս եկաւ Թեթեւ հեծելազօրք:

ԼՈՆԴՈՆ. Պիկէտբերգրոդից ստացված տեղեկութիւններին նայելով, դեկտեմբերի 15-ին միացած բուրական զօրաբաժինները, որոնք գործում էին Կապի գաղԹականութեան արեւմտեան մասում, ընդամենը 700 մարդ, դեկտեմբերի 9-ին եւ 10-ին յարձակում գործեցին Կալվինիա գնացող սայլախմբի վրա՝ երբ սա անցնում էր երկար նեղ կիրճով: Բուրերը կարողացան գրաւել միայն մի սայլ, բայց յետ մղվեցին՝ կորցնելով 5 սպանված եւ աւելի 20 վիրաւոր: Սայլախումբը ապահով հասաւ Կալվինիա:

ՍՕՖԻԱ. Կարավելովի հրաժարականը, որ տրված է կաբինետի կողմից, դեռ չէ ընդունված: Իշխանը իր մօտ հրաւիրեց պատգամաւորների ժողովի նախագահ Բալաբանովին: Պարլամենտի նստաշրջանի ժամանակամիջոցը, որ այսօր լրանում էր, երկարացրած է մինչեւ դեկտեմբերի 22-ը:

ՄՕՍԿՎԱ. Բնագիտական ընկերութեան կենդանաբանական բաժանմունքը Լեպեխինի փողով գիտական արշաւախումբ է ուղարկում Պարսկական ծոցը:

17 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Դեկտեմբերի 16-ին տեղի ունեցաւ Վէյնբէրգի գրականական եւ հասարակական գործունէութեան յիսնամեակի տօնախմբութիւնը: Ստացվեցին 22 ուղերձներ, ոսկէ պսակ ռուս դրամատիկական գրողներից եւ օպէրային կոմպոզիտորներից, երկու ալբոմ, բրոնզի արձանիկ «բարեկամներից եւ յարգողներից» մակագրութեամբ եւ յոբելեարի մեծադիր պատկերը: Ճաշը 6-ին տեղի ունեցաւ ճաշ Կոնտանի հիւրանոցում:

ՄՕՍԿՎԱ. Տեղի է ունեցել մէկ ամբողջ ընտանիքի սպանութիւն, 44 տարեկան մօր եւ 18 ու 17 տարեկան երկու աղջիկների: Դեկտեմբերի 16-ին առաւօտեան պարզվեց, որ յանցանքը կատարել է սպանվածի քսան տարեկան տղան, որը յափշտակեց մօրից 500 րուբլի իր սիրուհուն ընծաներ տալու համար: Իմանալով, որ գողութիւնը իմացել են մայրը եւ քոյրերը եւ կամենալով ազատվել վկաներից ու հետքերը ծածկել, նա սպանեց մօրը եւ քոյրերին կացնի գլխով, իսկ յետոյ ոստիկանութեանը յայտնեց այդ յանցանքի մասին, ասելով, Թէ յանցանքը գործել են անյայտ չարագործներ, փողերը յափշտակելու նպատակով: —Դեկտեմբերի 16-ին լրացաւ պրոֆէսօր Ստորօժէնկօյի գիտնական եւ մանկավարժական գործունէութեան երեսնամեակը:

ՎԱՐՇԱՎԱ. Յունվարի 1-ին բացվում է Վարշավա-Լօդզ տելեֆոնային գիծը, որից կարող են օգտվել ամենքը: —Ելեկտր. գործութեան մինիստրութիւնը վճռեց բանալ Վարշավայում կաԹնատնտեսութեան ինստիտուտ Ֆինլանդիայում գոյութիւն ունեցող ինստիտուտի նըման: —Տօմաշովեան գործարանատէրերի միջնորդութեան համաձայն, ֆինանսների մինիստրութիւնը Թոյլատրեց առանց մաքսի ներմուծել տանրած բրդի նմուշներ արտասահմանից:

ՀԵԼՍԻՆԳՖՕՐՍ. Թագաւոր Կայսրը Բարձրագոյն բարեհաճեց դեկտեմբերի 7-ին՝ Հէլսինգֆօրսում կանգնեցնել Լէնրոտի արձանը. պէտք է գեներալ-նահանգապետը նշանակէ արձանի հիմնադրութեան եւ բացման ժամանակը: —Արձակված են ծառայութիւնից Բարձրագոյն բարեհաճութեամբ Ֆինլանդական մաքսային վարչութեան գլխաւոր դիրեկտոր Վինտէր եւ բանտային վարչութեան գլխաւոր դիրեկտոր Գրիպէնբէրգ: —«Финляндская Газета» լրագիրը հաղորդում է, որ դեկտեմբերի 7-ին տեղի ունեցաւ Բարձրագոյն հրաման՝ զինուորագրութեան նոր կանոնադրութեան դէմ տըրւած ուղերձ-բողոքը, որ ստորագրել են ի միջի այլոց եւ տեղական շատ պաշտօնեաներ, Թողնել առանց հետեւանքի: Միապետի վստահութիւնը վայելող պաշտօնեաների փոխարինութեան ժամանակ, երբ չը կան համապատասխան Թեկնածուներ տեղացիներից, հրամայված է նշանակել այդպիսի պաշտօններում կայսրութեան բնակիչներից:

ԼՈՆԴՈՆ. Կիտչէնէր զեկուցանում է Յօհաննէսբուրգից, որ Տվիֆոնտէյնի մօտ գերի բռնված անգլիացիները արձակված են եւ եկան Բեթլեհէմ:

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ. Չիլիից Սանտ-Եագօ ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, արգենտինեան դեսպան Պօրտէլա վաղը ճանապարհ է ընկնում Բուէնօս-Այրէս:

ՎԻԼԵՄՍՏԱԴՏ. Ստացված տեղեկութիւններից երեւում է, որ յեղափոխութիւնը Վենեցուէլում տարածվում է: Ամբողջ երկիրը այժմ ապստամբական դրութեան մէջ է գտնվում: Ամեն օր սպասում են, որ ափ կիջնէ ռազմամԹերքներով գեներալ ՄաԹօս, ապստամբական շարժման ղեկավարը: Վենեցուէլի կառավարութիւնը հրամանագրեց դադարեցնել երԹեւեկութիւնը գերմանական երկաԹուղիական գծի վրա, որովհետեւ ընկերութիւնը հրաժարվեց փոխադրել զօրքերը, առանց նախապէս ապահովութիւն ստանալու վնասվելու դէպքում:

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ. Ինչպէս հեռագրում են Վիլէմստադից, Կարակասի գերմանական դեսպանութիւնը դիմեց վենեցուէլական կառավարութեան մի եռանդոտ բողոքով երկաԹուղիական հաղորդակցութիւնը դադարեցնելու դէմ:

ԹԵՀՐԱՆ. Պարսից կառավարութիւնը մըտցրեց ռուսաց բանկը 578,144 րուբլի ոսկով: Այդ գումարը կազմում է կիսամեայ վճարը, որի ժամանակամիջոցը լրանում է դեկտեմբերի 21-ին, 1900 Թւի ռուսական փոխառութիւնը եւ դրա տոկոսները հանգցնելու համար:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ քաղաքային դումայի ձայնաւորների առաջիկայ ընտրութեան նախապատրաստական ցուցակներում կը մտցնվեն այն ընտրողների անունները միայն, որոնց անշարժ կալուածքների վրա գնահատական տուրքի ապառիկ չի լինի մինչեւ 1901 Թւի յուլիսի 1-ը: Յայտնելով այս մասին, քաղաքային վարչութիւնը խնդրում է պ.պ. անշատէրերին հոգս տանել ժամանակին մտցնելու այդ ապառիկները:

1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով յայտնում է, որ նրա դիւանատանը, դեկտեմբերի 18-ին, ցերեկվայ ժամի 12-ին, նշանակված է աճուրդ՝ կապալով տալու Բետոնի կոյուղի շինութիւնը՝ 84,00 սաժէն երկարութեամբ և 0,375×0,95 կտրուածքով, Վօզնեսենսկայա փողոցում այժմ գոյութիւն ունեցողից Շվինդիսի փողոցով մինչեւ Կօավօեվի տունը, 720 րուբլի գումարի: Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են տեսնել պայմանագիրը ուպրավայի շինարարական բաժանմունքում բոլոր լի օրերը, ժամը 9-ից մինչեւ 3-ը:

3—3

ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ „ԲՕՍՖՕՐ“

Ընդունում եմ ձեռքով կամ մեքենայով կարված սպիտակեղէնի ամեն տեսակ պատուէրներ: Պատրաստվում են ամբողջ օժիտ, նուրբ աւեղնագործված բարձեր, տաներ եւ այլն: Տրվում են կար ու ձեւի եւ ձեռագործի դասեր: Ընդունվում են ծրի եւ Թոշակաւոր աշակերտուհիներ:

Ընդունվում են պատուէրներ եւ օտար քաղաքներից:

Հասցէն՝ Тифлисъ. Абасъ-Абадскій переулокъ, мастерская «Босфоръ»:

(Հ. Չ. Ե.) 3—3

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1902 Г.
НА ЕЖЕДНЕВНУЮ ПОЛИТИЧЕСКУЮ И ЛИТЕРАТУРНУЮ ГАЗЕТУ

АРГОНАВТЪ

Два раза въ недѣлю номера «Аргонавта» выходятъ съ *иллюстраціями*.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: съ пересылкой и доставкой; годъ 7 р., 6 мѣсяцевъ 4 р., *въ Тифлисѣ* 5 р.. и 6 мѣсяцевъ 3 р.

Годовые подписчики БЕЗПЛАТНО получатъ, въ видѣ приложенія, собраніе сочиненій Н. В. ГОГОЛЯ, въ 3-хъ томахъ, со множествомъ иллюстрацій, изданіе „Народная Польза“, которое выйдетъ въ свѣтъ въ Петербургѣ 21 февраля 1902 года и будетъ выданъ тифлисскимъ и бакинскимъ подписчикамъ въ первой половинѣ марта 1902 г., а остальнымъ подписчикамъ Закавказья—высланъ почтой.

Подписка принимается въ Тифлисѣ, Головинскій, № 14, и въ отдѣленіи конторы, Головинскій № 3, въ магазинѣ С. Марнкянца; въ Баку Горчаковскій, д. Тагіева, въ магазинѣ Шрейбера.

Редакціонныя письма, статьи и сообщенія просятъ адресовать на имя Ивана Григорьевича Хачатурова. (16, 18, 20, 23, 25) 2—5

Ընկերութիւն
ԲՐՕԿԱՐ և ԸՆԿ.
Հնարողներ
ԾԱՂԿԱՅԻՆ Օ-ԴԸ-ԿՕԼՕՆԻ
Ամենալաւ յատկութիւնով
Զանազան հոտեր
2—10